

УДК 343.98

Р. С. Харук, судовий експерт*Волинського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ТРАСОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ КРОВІ

Розглянуто методи виявлення слідів крові. Докладно описано види слідів крові залежно від обставин їх утворення. Наведено ознаки, за якими можливо класифікувати сліди крові.

Ключові слова: сліди крові, трасологічна експертиза, поверхня, класифікація, пляма.

Рассмотрены методы выявления следов крови. Подробно описаны виды следов крови в зависимости от обстоятельств их образования. Приведены признаки, по которым можно классифицировать следы крови.

Ключевые слова: следы крови, трасологическая экспертиза, поверхность, классификация, пятно.

Methods of detecting traces of blood are considered. The types of traces of blood are described in detail depending on the circumstances of their formation. There are signs of which you can classify traces of blood.

Key words: blood traces, trashological expertise, surface, classification, stain.

Сліди крові відіграють чи не найважливішу роль у розслідуванні злочинів, оскільки містять важливу інформацію про обставини події, яка трапилася. Завдання, що стоять перед органами досудового слідства під час розслідування низки злочинів, часто потребують проведення дослідження крові, а отже, залучення фахівців із судово-медичної, судово-біологічної, трасологічної експертизи. З огляду на зазначене тематика дослідження особливостей проведення експертизи крові і надалі залишається актуальною.

У вітчизняній літературі питання використання спеціальних знань під час виявлення, вилучення та дослідження слідів біологічного походження, у тому числі слідів крові, висвітлено в наукових працях Н. М. Дяченко, С. О. Коропецької, О. Я. Мазурка, А. І. Марчука, О. М. Надоненко, І. І. Попович та ін. Попри ґрунтовне дослідження окремих питань цієї проблеми для практичного використання в слідчій та експертній практиці доцільним є узагальнення видів слідів крові залежно від обставин їх утворення та наявних методів їх виявлення, ознак, за якими можна класифікувати сліди крові.

Метою статті є узагальнення наукових праць щодо дослідження особливостей виявлення та фіксації слідів крові під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи.

Як відомо, трасологічне дослідження слідів крові, виявлених на місці події або на одязі, дає змогу встановити механізм їх утворення, а також, ураховуючи інші дані, реконструювати окремі моменти вчинення злочину.

Питання, які ставлять експерту під час призначення експертизи слідів крові, залежать від обставин справи. Тому в кожному випадку між слідчим, який призначив експертизу, та експертом має бути налагоджено діловий контакт і взаєморозуміння з метою уточнення експертних можливостей у межах завдань кожного кримінального провадження з урахуванням наявної в розпорядженні слідства слідової інформації, уточнення формулювання запитань, які ставитимуть перед експертом.

Пошук слідів крові здійснюють під час ретельного огляду місця події. Для пошуку дрібних і мало видимих слідів використовують лупу, за потреби предмети оглядають у нависісному світлі, в ультрафіолетових променях. Невидимі сліди крові можуть виявлятися за допомогою так званих попередніх проб на наявність крові. Для цього використовуються 3-процентний розчин перекису водню, реактив Воскобойникова, розчин люмінолу, гемофан тощо. [1].

Виявлені сліди крові фотографують у різних режимах освітлення. При цьому проводять масштабну зйомку як загального виду розташування слідів крові на місці події, так і окремих найбільш характерних плям або їх груп на різних предметах. Усі без винятку сліди крові докладно описують у протоколі огляду місця події із зазначенням характеру об'єкта, на якому виявлено сліди; способів їх виявлення; точного місця виявлення на об'єкті; кількості слідів та їх розмірів, форми слідів (калюжа, пляма, мазок), кольору; способів додаткової фіксації слідів та їх вилучення. Сліди крові за можливості вилучають разом з об'єктом, на якому вони знаходяться, або з його частиною. Одяг з плямами крові упаковують так, щоб під час його складання пляма з однієї частини одягу не перейшла на іншу. Для цього між плямою та чистою тканиною прокладають лист паперу.

У науковій літературі викладено різні підходи до класифікації слідів крові. В основі розмежування зазначених слідів лежать різні механізми їх утворення та методи дослідження (ця інформація має велике значення для органів досудового розслідування).

Так, розташування, форма, конфігурація патьоків крові на обличчі та одязі потерпілого можуть свідчити про зміну його первісної пози. Перехресні патьоки свіжої та засохлої крові на трупі утворюються, якщо тіло перевертали. Під час волочіння тіла по землі на одязі можуть утворитися мазки крові у вигляді смуг. Калюжі крові вказують на ураження великих кровоносних судин або свідчать про множинні пошкодження на тілі потерпілого. При цьому чіткі межі калюжі вказують на незмінність початкового положення тіла.

Якщо в момент заподіяння тілесних ушкоджень потерпілий перебував у вертикальному положенні, на його одязі залишаться вертикальні патьоки, а на взутті — краплі. Сліди крові на одязі злочинця в цьому випадку слід шукати на верхній його частині. У разі горизонтального положення потерпілого сліди крові можуть бути на нижній частині одягу злочинця (штанах, черевиках тощо).

Якщо смерть настала від удару і згодом злочинець не торкався тіла потерпілого, слідів крові на одязі може і не бути. У разі завдання неодноразових ударів по закривавленій поверхні тіла (наприклад, по голові або шиї) знаряддями, що мають додатковий важіль (наприклад, молотком, монтуванням тощо), бризки крові мо-

жуть залишитися навіть на спині і плечах злочинця. За слідами бризок крові можна встановити відстань від перешкоди до джерела бризок.

Відсутність крові на місці знаходження трупа за наявності поранень, що спричиняють кровотечу, свідчить про те, що місце виявлення трупа не збігається з місцем учинення злочину.

За ступенем зазубреності країв плям крові, які потрапили на горизонтальну поверхню, можна визначити висоту падіння крові. При падінні з висоти до 1 м плями мають круглу форму і рівні краї. Зі збільшенням висоти падіння (від 1 м до 2 м) краї плям стають нерівними, зазубреними, від них відходять промені. При падінні з висоти понад 2 м краплі крові розбризкуються, тому навколо головної плями будуть вторинні кров'яні бризки (рис. 1).

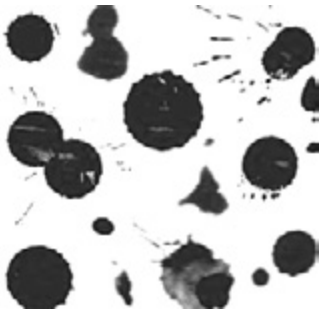

Рис. 1. Плями крові при падінні з висоти понад 2 м

Плями від бризок чи від падіння крапель крові на похилу площину набувають форми знаку оклику, вузький кінець якого спрямовано в бік падіння краплі.

Кров'яні бризки можна виявити в тих випадках, коли в результаті поранення розрізані великі артерії, при різкому струсі закривавлених предметів і зброї або при повторних ударах тупим предметом (переважно по закритих волоссям частинах голови).

За напрямом патьоків крові можна судити про те, у якому положенні перебував потерпілий у момент завдання йому тілесних ушкоджень, а також чи змінювалося положення його тіла. Патьоки крові, які стікають у різних напрямках, чи такі, що схрещуються, є доказом того, що положення тіла було змінено. Крім того, патьоки крові інколи допомагають вирішити питання про послідовність нанесення поранень (за різними напрямками патьоків, які відходять від ушкоджень).

За патьоками крові можна також установити, витікала кров за життя чи після смерті потерпілого. Кров, яка витекла з рани за життя, згортається і залишається на краях рани та на шкірі. У разі посмертної кровотечі кров не згортається, а засихає, і в цьому випадку кров'яні плями можна відокремити від шкіри. Цей факт не має великого практичного значення, адже на цій підставі не можна дійти жодних висновків, тому що складно встановити і характеризувати непомітну різницю в силі, яка необхідна для відокремлення крові, що засохла за життя, і крові, яка засохла після смерті. На ступінь засихання крові впливає середовище (тепле і сухе, сире і вологе), а також якість шкіри (жирна і гладка, суха і жорстка).

Помарки і мазки можуть виникати при витиранні слідів крові ганчіркою, рушником тощо. Це свідчить лише про те, що злочинець намагався знищити кров'яні сліди. Іншого значення ці плями зазвичай не мають. Робити з них якісь важливі для слідства висновки не можна. Їх необхідно враховувати під час реконструкції злочину і під час психологічної оцінки особи злочинця (рис. 2).

Важливими для слідства є сліди крові у вигляді відбитків пальців, долонь, підшов та інших предметів, які найчастіше можна виявити на стінах, дверях, умивальнику, підлозі тощо, тому їм потрібно приділяти належну увагу (рис. 3).

Калюжі крові свідчать про велику кровотечу. Їх виявляють на землі, підлозі, білизні або на інших поверхнях, зазвичай у безпосередній близькості від пораненої

частини тіла, найчастіше під головою і навколо плечей. Форма калюжі крові часто є неправильної форми (буває з нерівною поверхнею). З одного боку, її розмір залежить від властивостей і якості середовища, на якому вона утворилася (тверда непоглинаюча поверхня, наприклад бетонна, дерев'яна підлога чи пориста і поглинаюча поверхня, наприклад піщаний ґрунт), а з іншого — від кількості крові, яка витекла з рани. Визначити кількість крові, яка утворила калюжу, дуже складно. У разі переміщення чи відсутності трупа на місці події калюжі крові часто-густо вказують на місце поранення чи настання смерті [2].

Отже, за результатами дослідження крові можна отримати певну інформацію про обставини вчиненого злочину.

Підсумовуючи викладене вище, можна дійти висновку, що криміналістичне дослідження слідів крові має велике значення для розкриття і розслідування тяжких злочинів, тому таким дослідженням у судовій експертизі приділяють підвищену увагу. Повнота дослідження слідів крові багато в чому зумовлена наявністю чіткої співпраці слідчого та судових експертів.

Список використаної літератури

1. *Огляд місця події: виявлення та вилучення об'єктів біологічного походження : методичні рекомендації* / [авт.-упоряд. Перлін С. І., Шевцов С. О., Косміна Н. М., Іонова В. В.]. — Харків : ФО-П Чальцев О. В., 2009. — 100 с.
2. *Марчук А. І. Судова медицина : навч. посіб. / А. І. Марчук.* — К. : Генеза, 1997. — 144 с.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2017 р.

Рис. 2. Кров'яний слід на поверхні тканини

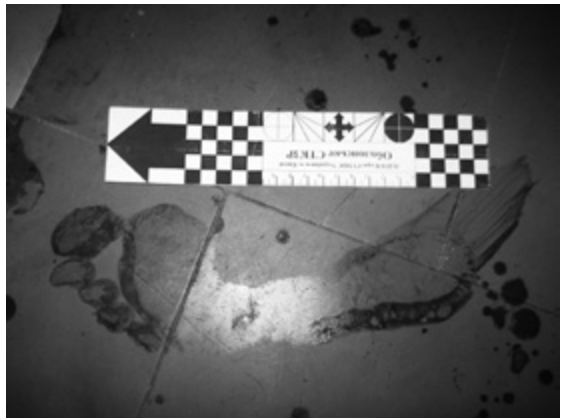

Рис. 3. Кров'яний слід на поверхні тканини